

Registrator
Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss angående förvaltning av vildsvin m.m.

Jo2008/56

Svenska Jägareförbundet får efter att ha tagit del av rubricerad remiss anföra följande.

Jägareförbundets grundinställning är att vildsvinet har en odiskutabel hemortsrätt i den svenska faunan. Vildsvin är ett mycket attraktivt och till del svårjagat vilt. De är anpassningsbara och kraftfulla och lämnar ett mycket välsmakande och högkvalitativt kött.

Utredningen fokuserar helt på åtgärder i områden där man upplever problem med skador av vildsvin, framför allt på jordbruksgrödor, och därför önskar minska vildsvinens numerär. Inriktningen är naturlig med tanke på de direktiv som ligger till grund för utredningen. Sådana områden täcker endast delar av vildsvinets utbredningsområde. Den kraftiga ökningen av vildsvinsstammen i delar av syd- och mellansverige har tidigare orsakat oro och diskussioner, men vi bedömer att jägarna i dagsläget på de flesta håll har kontroll över vildsvinens expansion. Jägareförbundet upplever därför en situation där långsiktig förvaltning är mer aktuellt än akuta åtgärder i många områden. I ytterligare andra områden saknas vildsvin helt idag. Till exempel är det sannolikt att vildsvin med god framgång kan etablera sig så långt norrut som i södra norrlands kustland och där utgöra en jaktlig resurs. Vi saknar därmed förslag i utredningen om hur förvaltningen bör organiseras i områden där målsättningen är att vildsvinsstammen skall hållas konstant eller öka. Det ovan nämnda innebär dock att Jägareförbundet inte på något sätt vill förringa de skadeproblem som trots allt förekommer områdesvis.

Jägareförbundet saknar i utredningen en beskrivning av vildsvinet som tillgång och jaktlig resurs. Redan idag spelar vildsvin en nyckelroll hos ett flertal markägare som sköter sina fastigheter i ett viltbruksperspektiv. Etablering av vildsvin kan således innebära möjligheter till näringsutveckling i glesbygd.

Sammanfattning

Svenska Jägareförbundet anser att:

- det finns ett stort behov av lokal samverkan för att förvalta vildsvinspopulationerna
- det finns metoder som sannolikt kan reducera skadorna av vildsvin på jordbruksmark
- det är positivt att mer resurser satsas på forskning om vildsvin
- vildsvinsstammens storlek skall i första hand regleras via konventionell jakt
- vildsvinet är en art som sätter mycket fokus på etikfrågor
- erfarenheter och traditioner kring effektiv vildsvinsjakt saknas till viss del i de breda jägarleden, och Jägareförbundet är berett att åta sig ett utredningsuppdrag enligt Naturvårdsverkets förslag
- det finns skäl att revidera de nuvarande möjligheterna att använda hund vid jakt på vildsvin under augusti och september
- rättsförhållandet mellan jordägare och arrendator är reglerat i Jordabalken 9:34a. Det saknas skäl att särskilt utreda frågan om ett ersättningssystem mellan jägare och arrendator eller markägare vid skador
- det är positivt att Viltskadecenter utvecklar metoder för bedömning av vildsvinsskador samt utbildar besiktningsmän, med medel från anslaget för biologisk mångfald i viltförvaltningen
- fast belysning vid åtelplatser bör tillåtas, tillstånd från Länsstyrelsen bör ej krävas
- elektroniska bildförstärkare, så kallade nattsikten, ej bör tillåtas vid jakt
- frågor om fällfångst av vildsvin bör utredas ytterligare
- endast oförädlade produkter och för klövviltet särskilt framtagna produkter skall få användas vid utfodring och åtling
- aktivt utläggande av foder för klövvilt inte skall tillåtas närmare jaktgräns än 200 meter, om inte överenskommelse om detta träffats med jakträttshavaren på grannmarken
- vildsvin i mindre mängder, som påvisats fria från trikiner, skall kunna överlämnas till enskild konsument eller annan utan att först besiktas i en särskild vilthanteringsanläggning

Skadeförebyggande åtgärder och förvaltningsstrategi

Vildsvinet är en art som i högre grad än många andra arter visar på behovet av samverkan över stora arealer och mellan olika intressenter, något som också påpekas i utredningen. Samverkan, på lokal och nationell nivå, är grundbulten i ett framgångsrikt förvaltningsarbete. Vilken modell för lokal samverkan och förvaltning som fungerar bäst beror sannolikt på situationen i det aktuella området samt markägares och jägares önskemål. Den av utredningen specifikt utpekade "Kråkhultsmodellen" kan tjäna som ett exempel på hur lokal samverkan och förvaltning kan organiseras, men samtidigt ser inte Jägareförbundet den modellen som allena rådande, utan det finns även andra tänkbara samarbetsformer beroende på de lokala förutsättningarna.

Vildsvinsförvaltning i samverkan måste baseras på fakta från inventeringar och planer för vildsvinspopulationernas utveckling. Ett lämpligt forum för att initiera samverkan kring vildsvin kan vara de lokala samråd som redan idag finns för älg. Alternativt kan särskilda

lokala samråd bildas för att hantera vildsvinsfrågorna. Det bör undersökas hur de lokala samråden kan få en ökad tyngd och betydelse för viltförvaltningen.

Svenska Jägareförbundet saknar förslag i utredningen när det gäller samverkan på nationell nivå. För att nå framgång krävs samarbete och kompetensutveckling för såväl jordbrukare som markägare och jägare. Jägareförbundet är villigt att delta i arbetet på såväl lokal som nationell nivå. Vi förutsätter dock att staten tar sitt delansvar för detta arbete, främst genom att medverka till en finansiering av de insatser som krävs.

Det finns ett flertal åtgärder som kan vidtas i syfte att reducera vildsvinens skador i jordbruksgrödor. Exempel är att jordbrukaren tidigt under året informerar jaktlaget om var skadekänsliga grödor kommer att odlas. På dessa fält förbereds särskilda anordningar för att underlätta jakten. Exempel på detta är uppsättande av flyttbara jaktorn samt lämnande av ej odlade skjutgator i anslutning till skogskanter. Jaktlaget åtar sig sedan att jaga vildsvin på dessa fält, och särskilt intensivt från den känsliga perioden (mjölkmodnaden) och fram till skörd. Kombinerat med särskilda utfodringsplatser i ej skadekänslig terräng där vildsvinen får vara ifred och finna föda och skydd kan detta leda till en reduktion av skadorna. En viktig framgångsfaktor är att jordbrukaren är observant och i ett tidigt skede uppmärksammar när skador av vildsvin uppstår. Sannolikt kan även olika anpassningar av jordbrukets rutiner inverka positivt på skadebilden. Vi vill vidare framhålla att markägares och arrendatorers organisationer har ett lika stort ansvar som jägarorganisationerna för att de olika intressena sammanjämkas på ett för alla godtagbart sätt.

Vi vill i det sammanhanget också erinra om de försök som genomförts inom ramen för den av Naturvårdsverket och Svenska Jägareförbundet finansierade forskningen. Dessa visade att man med gott resultat kan använda elstängsel för att utestänga vildsvin från attraktiva grödor. En korrekt montering är dock avgörande för stängslets funktion.

Jägareförbundet delar Naturvårdsverkets syn att det sannolikt effektivaste sättet att bromsa tillväxten i en vildsvinspopulation är att lägga ett högt jakttryck på yngre hondjur under perioden oktober - december. Vi vill dock peka på svårigheterna att skilja unga hon- och handjur åt i en jaktsituation och föreslår därför att rekommendationen istället blir att lägga ett högt jakttryck på yngre vildsvin i områden där vildsvinsstammen bör minska.

Jägareförbundet är positivt till att Naturvårdsverket ämnar ta fram strategier för skadeförebyggande åtgärder samt effektiv vildsvinsförvaltning. Vi förutsätter dock att såväl markägarsidan som jägarsidan deltar i hela detta arbete. Vi vill även peka på att det redan idag finns exempel på markägare som arbetar aktivt med skadeförebyggande åtgärder som en integrerad del i en effektiv vildsvinsförvaltning. Exempel på sådana åtgärder är särskilda styrningsplatser (utfodring) samt anläggande av strategiskt placerade viltåkrar med samma gröda som på de ordinarie produktionsfälten, där vildsvinen tillåts böka. I kombination med en effektiv jakt på de skadekänsliga fälten har detta lett till en reduktion av skadorna.

Vi är också positiva till att mer resurser satsas på forskning kring förvaltning av vildsvin. I sammanhanget kan det framhållas att Svenska Jägareförbundets medlemmar, via den så kallade forskningstjugan, hittills bidragit med cirka sex miljoner kronor till vildsvinsforskningen.

Effektiv vildsvinsjakt

Den långa jakttiden och de i vissa avseenden speciella förutsättningar som gäller i samband med förvaltningen av vildsvin innebär flera jaktetiska ställningstaganden. När och på vilket sätt jakt skall ske i förhållande till vildsvinens något diffusa reproduktionssäsong är en i jägarled återkommande och berättigad fråga.

Enligt Svenska Jägareförbundets mening skall anpassningen av vildsvinsstammens storlek i största möjliga utsträckning ske genom konventionell jakt. Vildsvin är en art som sätter mycket fokus på etikfrågor. Vildsvin är också en art med för svenska förhållanden mycket lång jakttid. Hög etik vid vildsvinsjakt, liksom vid övrig jakt, är likställt med, till exempel, att endast lossa skott när skytten är säker på en direkt dödande träff samt att inte använda hundar som kan orsaka onödigt lidande för det jagade viltet. Hundar som på egen hand dödar friska djur kan aldrig accepteras vid jakt. I en förvaltande fas skall jakten vara produktionsanpassad, det vill säga att jägarna inte skall fälla fler vildsvin än vad marken producerar. Enligt Jägareförbundets mening är den etiskt tvivelaktiga syn på vildsvin som finns på sina håll en direkt följd av de heta diskussioner som förekommit om skador på jordbruksgrödor. Diskussioner där vildsvinet ofta framställs som ett rent skadedjur.

Jägareförbundet delar Naturvårdsverkets synpunkt att det till viss del saknas erfarenheter och traditioner kring effektiv vildsvinsjakt i de breda jägarleden, och vi är beredda att åta oss ett utredningsuppdrag kring detta enligt Naturvårdsverkets förslag.

Lämplig hundanvändning

Jägareförbundet delar Naturvårdsverkets syn att det behövs bättre kunskap kring användningen av hundar vid vildsvinsjakt. Frågeställningar kring användning av överskarpa hundar, många hundar samtidigt (så kallad packjakt) samt tiderna för användning av hund behöver ses över.

Som Jägareförbundet redan tidigare framfört till Regeringen (2007-05-07) så anser vi att den i nuläget mest angelägna anpassningen berör tiderna för jakt med hund. I första hand är det möjligheten att använda hund tidigt på säsongen – redan från 1 augusti – som enligt förbundets mening starkt kan ifrågasättas. De hundar som används vid jakt efter vildsvin är vanligtvis inte särskilt ”artspecifika” så att de enbart förföljer vildsvin. Risken är därför uppenbar att de även förföljer hjort och rådjur under den tid då hundar inte får användas för dessa arter vare sig det gäller jakt eller jaktträning. De rent ställande hundraserna som används vid älgjakt är ofta lämpliga även till vildsvin och då är risken naturligtvis mindre att hunden förföljer hjort och rådjur. Med hänsyn både till kulingarnas storlek och till risken för oacceptabla störningar på hjort och rådjur anser Jägareförbundet att hundanvändningen vid jakt efter vildsvin ska samordnas med tiden som gäller för hjort och rådjur, det vill säga 1 oktober till och med 31 januari. I och med att det finns ett behov och även en möjlighet att jaktträna älghundar innan jakten (från och med 16 augusti alternativt 21 augusti beroende på utfallet av Jägareförbundets tidigare framställan) och att dessa inte sällan används för att ställa vildsvin, anser förbundet att man måste hitta en lösning som medger att ställande hund kan användas för jaktträning på vildsvin från samma tidpunkt som rör älg.

När det gäller tester av hundars lämplighet i samband med vildsvinsjakt inklusive eftersök, så avser Naturvårdsverket att utreda detta i samråd med Svenska Kennelklubben.

Jägareförbundet anser dock att denna fråga är så intimt sammanvävd med frågan kring effektiv vildsvinsjakt att dessa bör utredas i ett sammanhang, förslagsvis av Jägareförbundet i samråd med Svenska Kennelklubben.

Besiktning av skador på gröda och ersättningsfrågor

Rättsförhållandet mellan markägare och arrendatorer är reglerat i Jordabalken 9:34a. Svenska Jägareförbundet ser inte behov av ytterligare lagstiftning för att reglera ersättningar från jägare till markägare eller jordbruksarrendatorer vid skador. Vi avstyrker således förslaget att särskilt utreda ett system för detta.

Vi är däremot positiva till förslaget att Viltskadecenter utvecklar metoder för besiktning av vildsvinsskador, samt utbildar besiktningsmän i denna fråga, med medel från anslaget för biologisk mångfald avseende viltförvaltning. En sådan objektiv metod för kvantifiering av vildsvinsskador kan bli en viktig grund för tillämpningen av Jordabalken 9:34a.

Belysning vid åtel och elektronisk ljusförstärkare

I utredningen föreslås möjlighet att använda fast belysning vid åtelplatser, främst i skadeförebyggande syfte, efter tillstånd från Länsstyrelsen. Redan idag finns möjlighet för Länsstyrelsen att ge sådana tillstånd med stöd av Jaktförordningen § 15a, p. 2. Vinterförhållandena inom vildsvinens utbredningsområde har under senare år alltmer förändrats i en riktning som försvårar effektiv åteljakt (avsaknad av snö samt färre klara, molnfria nätter) samtidigt som flera av de lokala förvaltningsmodeller som finns bygger på att huvuddelen av avskjutningen sker vid åteljakt. Jägareförbundet tillstyrker därför att möjlighet att använda fast belysning vid åtel införs och föreslår en ändring som gör detta möjligt utan särskilt tillstånd från Länsstyrelsen. Istället skall kravet vara att åteln skall vara permanent märkt med ägarens namn och telefonnummer. Användning av fast belysning vid åtel innebär att det blir lättare att säkert avgöra vilka djur som är skjutbara samt att avge säkra skott. Förslaget har således fördelar, både ur etiska och djurskyddsmässiga perspektiv. Vi anser dock att en sådan regel av konsekvensskäl även måste omfatta andra däggdjursarter som är tillåtna för jakt under hela dygnet, exempelvis räv och grävling.

Jägareförbundet avstyrker däremot i nuläget utredarens förslag om tillåtlighet att använda elektronisk bildförstärkare vid skydds jakt på vildsvin. Detta skulle enligt förbundets mening vara ett allt för stort avsteg från svensk jakttradition och etik i samband med jakten. Ett införande av en möjlighet att använda fast belysning vid åtelplats får i dagsläget anses tillräckligt. Effekterna av denna möjlighet bör utvärderas först, innan eventuellt ytterligare åtgärder vidtas.

Idag finns den allmänna uppfattningen att elektroniska bildförstärkare är tillåtna vid eftersök av skadat vilt. Bildförstärkare marknadsförs också med det argumentet. Detta är dock oklart i jaktlagstiftningen, liksom själva definitionen av begreppet eftersök. Jägareförbundet vill därför peka på behovet av att klargöra hur begreppet eftersök skall definieras, samt vilka hjälpmedel som då är tillåtna att använda.

Fällfångst

I dagsläget finns en typ av fälla godkänd för levandefångst av vildsvin. Jägareförbundet anser, i likhet med Naturvårdsverket, att frågan om fällor för vildsvin kräver ytterligare utredning och vi ser fram emot en fortsatt dialog i denna fråga. En sådan utredning bör innefatta lagstiftningsfrågor relaterade till ”lockande problematiken” (olovligt lockande av vilt) samt djurskyddsaspekter (risken att suggan fångas och kultingar fryser ihjäl respektive frågor kring

avlivningen). Vi ser ett potentiellt användningsområde för fällor när det gäller skyddsjakt, det vill säga borttagande av ”problemdjur” framför allt i tätortsnära områden. En sådan användning bör lämpligen beläggas med ett tillståndsförfarande.

Åtling och utfodring

Vildsvin är ofta föremål för utfodring, i vissa fall omfattande sådan. I utredningen finns ett omfattande resonemang kring utfodring och åtling; foderslag, foder mängder och foderplatsers/åtlars placering i förhållande till jaktgräns eller skadekänslig jordbruksmark. Jägareförbundet anser att resonemanget är i huvudsak korrekt, men alltför detaljerat, svåröverskådligt och, framför allt, svårt att följa upp. Vår grundläggande uppfattning är att regler måste vara enkla, begripliga och uppföljningsbara. Detta innebär, till exempel, att vi inte förordar regler kring utfodring som omfattar vildsvin men inte annat klövvilt eller regler som berör utfodringar men inte åtlar.

Framför allt upplever Jägareförbundet ett problem vad avser valet av foder för åtlar och utfodringar. I allt för hög utsträckning används livsmedel som bröd, makaroner och sötsaker. Detta är i hög grad ett etiskt problem. Det kan även innebära djurskyddsmässiga problem då dessa livsmedel sannolikt är mindre lämpliga för andra klövviltarter som rådjur. Vi föreslår därför en reglering så att endast oförädlade jordbruksprodukter eller för klövviltet särskilt framtagna produkter får användas vid utfodring och åtling av klövvilt. Exempel på det förstnämnda är majs, foderärtor, sockerbetor eller andra rotfrukter, frukt, grönsaker eller baljväxter (mekanisk bearbetning tillåten). Exempel på det senare är de särskilda pelletts som tagits fram för vilt. Vid en sådan reglering anser Jägareförbundet att det inte behövs några särskilda regler kring vilka mängder som får läggas ut.

Jägareförbundet föreslår också att en reglering införs som innebär att aktivt utläggande av foder för klövvilt inte tillåts närmare jaktgräns än 200 meter, om inte samtycke till detta erhållits från jakträttshavaren på grannmarken. Avståndet 200 meter föreslås därför att det redan idag är väl förankrat och har en stor acceptans i jägarkåren. En sådan reglering innebär att aktivt utläggande av foder för klövvilt utan samtycke inte blir möjligt på marker understigande 16 hektar. Regleringen avses inte omfatta anläggande av viltåkrar, vilket här definieras som ett passivt utläggande (odlande) av viltfoder. En begränsning av möjligheterna att åtla/utfodra på allt för små marker kommer att främja jaktlig samverkan över större arealer, främja ett produktionsanpassat jaktuttag samt verka lagstödande avseende Jaktlagen § 34 (olovligt lockande av vilt).

Förenklad besiktning

Jägareförbundet tillstyrker utredarens förslag att vildsvin i mindre mängder skall kunna genomgå trikinundersökning och, i det fall inga trikiner påvisats, kunna få överlämnas till enskild konsument eller annan, utan att först besiktas i en särskild vilthanteringsanläggning enligt Livsmedelsverkets bestämmelser.

Torsten Mörner
Förbundsordförande

Göran Bergqvist
Klöviltkonsulent